

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

Cilt/Volume: 5, Sayı/Issue: 2, Ağustos/August 2021

Mehmet SARI

Doç. Dr., Afyon Kocatepe
Üniversitesi / Türkiye
msari@aku.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-3566-116X>

**Ahmed Vehbî'nin Ayasofya'da Okunan
Mevlidi**

Ahmed Vehbî's Mawlid Which Read in Hagia Sophia

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 02.07.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 09.07.2021

Yayın Tarihi/Published: 30.08.2021

Atıf/Citation

SARI, M. (2021). Ahmed Vehbî'nin Ayasofya'da Okunan Mevlidi, *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5 (2), 970-1000. <https://doi.org/10.34083/akaded.961106>

SARI, M. (2021). Ahmed Vehbî's Mawlid Which Read in Hagia Sophia. *Journal of Academic Language and Literature*, 5 (2), 970-1000. <https://doi.org/10.34083/akaded.961106>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

Öz

Ahmed Vehbî Afyonkarahisarlı şairlerdendir. Babası Ali Feyzî ve dedesi Osman Râşid divan sahibi Klasik Türk edebiyatı şairlerindedir. İlk temel eğitiminden sonra rüştiyeye başlamış ise de eğitimini yarıda bırakarak Tapu kaleminde memurluğa başlamıştır. Bu sıralarda bir müddet medreseye de devam ederek bilgisini geliştirmiştir. Atalarından gelen bir şiir yazma yeteneğine sahip olup şiir yazmaya küçük yaşlarda başlamıştır. Pek çok şairin şiirini okuyan Vehbî, Bağdatlı Rûhî, Ziyâ Paşa ve Namık Kemal'den etkilenmiş, Mehmet Âkifî çok sevmiştir. Hem aruz hem hece ölçüsüyle şiirler yazmıştır. Divan tarzı gazellerinin ve halk edebiyatı tarzı destanlarının yanında bir de “*Çizmecizâde Vehbî Efendinin Mevlid-i Şerifi Tesdisi*” başlıklı “Mevlid”i bulunmaktadır. Adından anlaşılacağı gibi eser, Süleyman Çelebi Mevlidi'nin her beyti üzerine dört mısra eklenerek oluşturulmuştur. “Mevlid”in orijinal metni, Afyonkarahisar Müftülük Kütüphanesi'nde kayıtlı el yazması bir defter içindedir. Vehbî'nin defterde verdiği bilgiye göre “Mevlid” önce üç bab halinde yazılmıştır. 1931 yılının Ramazan ayının Kadir Gecesinde Ayasofya'da okunup radyo vasıtasıyla halka dinletilmiş ve büyük bir ilgi görmüştür. Bu çalışma ile Ahmed Vehbî tanıtılmış, türünün değişik bir örneği olan “Mevlid”inin, Arap harfli el yazması metinden hareketle Latin harfli metni oluşturulmuştur. Bu metindeki, Süleyman Çelebi'ye ait beyitler, Süleyman Çelebi Mevlidi üzerine yapılmış iki bilimsel çalışma ile karşılaştırılmış ve tespit edilen farklılıklar dipnotlarda gösterilerek oluşturulan metin ilim âlemine sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Ahmed Vehbî, Afyonkarahisar, mevlid, tesdis, Ayasofya.

Abstract

Ahmed Vehbî is one of the poets from Afyonkarahisar. His father Ali Feyzi and grandfather Osman Raşid are poets of Classical Turkish literature who own a divan. Although he started secondary school after his first basic education, he left his education halfway and started working as a civil servant in the Land Registry Department.. During this time, he continued to attend the madrasah for a while and improved his knowledge. He has the ability to write poetry from his ancestors and started writing poetry at a young age. Vehbî, who read the poems of many poets, was influenced by Bağdatlı Rûhî, Ziyâ Pasha and Namık Kemal and loved Mehmet Âkif very much. He wrote poems in both aruz and syllabic meter. In addition to Divan style ghazals and folk literature epics, there is also a mawlid titled “Çizmecizâde Vehbî Efendi's Mevlid-i Şerifi Tesdisi”. As the name suggests, the work was created by adding four verses to each couplet of Süleyman Çelebi Mevlidi. The original text of the mawlid is in a handwritten note book registered in the Afyonkarahisar Mufti Library. According to the information Vehbî gave in the note book, “Mevlid” was first written in three chapters. It was read in Hagia Sophia on the Night of Power in the month of Ramadan in 1931 and listened to the public via the radio and attracted great attention. With this study,

Ahmed Vehbî was introduced, and the Latin script of the "Mevlid", which is a different example of its kind, was created based on the Arabic script. The couplets of Süleyman Çelebi in this text were compared with two scientific studies on Süleyman Çelebi Mawlid, and the differences identified were shown in the footnotes and the text created was presented to the world of science.

Keywords: *Ahmed Vehbî, Afyonkarahisar, Mawlid, tesdis, Hagia Sophia.*

Giriş

Afyonkarahisar, köklü bir tarihe ve bir edebiyata sahip şehirlerimizden birdir. Özellikle Osmanlı Devleti zamanında sahip olduğu külliye, cami, mektep, medrese, dergâh ve tekke gibi mekânlarda din adamı, ilim ve sanat ehli, şair ve yazar büyük şahsiyetler yetişmiştir. Mevleviliğin Konya'dan sonra ikinci merkezi durumunda bulunuşu, Mevlevilik, Bektaşılık ve Halvetilik gibi tarikatlarının da faal oluşu bu şehrimizde edebiyatın gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. Afyonkarahisar'da "Çizmecizâdeler" olarak tanınan aileden dededen toruna yetişmiş şairler bulunmaktadır. Dedesi ve babası "tarz-ı kadim" üzere yazan ve divan sahibi olan, oğlu Cumhuriyet devri şair ve yazarları arasında yer alan Ahmed Vehbî "Çizmecizadeler" ailesinden hem aruz hem heceyle eserler veren bir şairdir. Kısacası Vehbî, hem divan tarzı, hem halk edebiyatı tarzı hem de yeni tarzda yazmış bir şair (Sarı, 2007a: 289).

Vehbî'nin, divan tarzı yazdığı gazelleri yanında bir de Süleyman Çelebi Mevlidi'ni (Vesiletü'n-Necât) esas alarak oluşturduğu "Tesdis"i bulunmaktadır. Çalışma konumuz olan ve kısaca "Vehbî Mevlidi" olarak adlandırdığımız eser, Afyonkarahisar Müftülük Kütüphanesinde kayıtlı bir defter içindedir. "Mevlid" türü üzerine yapılan çalışmalarda zikredilmezken eser, Latin harflerine aktarılarak bildiri olarak sunulmuş ve bildiri kitabında "Çizmecizâde Vehbî Efendi'nin Mevlid-i Şerifi Tesdisi" adıyla tanıtılmıştır (Sarı, 2000). Mevlid türleri içinde yazıldığı şekil yönünden dikkat çeken eser sebebiyle söz konusu çalışma birçok çalışmada zikredilmiş (Eroğlu, 2010: 127; Özkat, 2015: 94; a.mlf., 2017: 108; Kiraz, 2019: 470; Kayaokay, 2019: 589); çalışma metni bazı makale kitaplarında yer almıştır (Sarı, 2003: 84-94; a.mlf., 2007c: 139-153; a.mlf., 2014: 281-295). Durum böyle olmakla birlikte söz konusu çalışmada eksik görülen hususlardan dolayı Vehbî Mevlidi'nin Latin harfli metni okunuşu, bölümlere ayrılışı itibari ile yeniden kurulmuş ve Süleyman Çelebi'ye ait beyitler, Süleyman Çelebi Mevlidi üzerine yapılmış iki çalışmanın metni ile karşılaştırılarak farklı söyleyişler dipnotlarda gösterilmiştir. Yine önceki çalışmada üzerinde durulmayan bölümler hakkında bu çalışmada değerlendirme yapılmıştır.

Klasik Türk edebiyatı şairlerimizce ayrı bir önem verilen “Mevlid” türü üzerine yapılan çalışmalar göstermiştir ki, *Süleyman Çelebi Mevlidi* bu türün ne ilk ne de son eseridir. Yapılan yeni araştırmalarla başka şehirlerde olduğu gibi Afyonkarahisar kütüphanelerinde kayıtlı “Mevlid”ler de tespit edilmiş ve tanıtılmıştır (Abdulkadiroğlu, 1999: 404-437; Sarı, 2007b: 1767-1781; Sarı, 2009). Konumuz olan Ahmed Vehbî Mevlidi de bu çalışmalara bir ilave olacaktır. Yine başka şehirlerimizde görüldüğü gibi Afyonkarahisar’da yetişmiş Klasik Türk edebiyatı şairlerinin çoğu taşralı olmaları sebebiyle, şuara tezkirelerinde ve Edebiyat Tarihlerinde yer almamış; adeta unutulmaya terk edilmiştir (Sarı, 2013: 528-538). Yaptığımız inceleme ile bir ölçüde bu eksikliği de giderilmesine katkı sağlanmış olacaktır. “Ahmed Vehbî'nin Ayasofya'da Okunan Mevlidi” başlıklı araştırmaya bu düşüncelerle başlanmış; önceki çalışmalardaki eksikler giderilerek ve Süleyman Çelebi Mevlidi üzerine yapılmış iki eser ile karşılaştırma yapılarak yeni inceleme sonuçlandırılmıştır.

Çizmecizade Vehbî'nin Hayatı Ve Eserleri

Hayatı

İncelememizin konusu olan “Mevlid”in şairi, Afyonkarahisar’da “Çizmecizâdeler” olarak tanınan bir aileden gelen “Ahmed Vehbî Efendi”dir. Çizmecizâde Vehbî Afyon'da Câmi-i Kebir Mahallesinde doğmuştur. Annesi, Nakipzâde ailesinden Feride Hanım'dır. Eskilerin deyimiyle, "şâir-i mâder-zad"(anadan doğma şair) olan Vehbî'nin babası Ali Feyzî (v.1894) ve dedesi Osman Râşid (v.1897) “divân” sahibi birer şair olduğu gibi oğlu Osman Çizmeciler (v.1986) de Afyonkarahisarlı şairlerdendir (Bakı,1942: 19). Ahmed Vehbî'nin doğum tarihi, Edip Ali Bakı'ya gönderdiği manzum anket cevabına göre 1878'dir:

“Adım Ahmed ve mahlasım Vehbî
Çizmecizâdedir bana şöhet,

Doğup büyüme Afyon gülüyüm
Tevellüdüm rasad'a bak fikr et”

Manzumedeki “rasad” kelimesinin ebced değeri $re = 200$, $sad = 90$, $dal = 4$ olmak üzere toplam 294'dir. Bu bilgiye göre Vehbî'nin doğum tarihi H. 1294-M. 1878'dir. Şiirden Vehbî'nin adının “Ahmed” mahlasının “Vehbî” ve şöhetinin “Çizmecizâde” olduğunu da öğreniyoruz. Ahmed Vehbî eserlerinde Vehbî Çimeciler, Çizmecizâde,

Çizmeciler, Afyonî, Karagöz'ün Çırağı mahlaslarını da kullanmıştır (Sarı, 2019: 482). Vehbî'nin kendisi gibi şair ve yazar olan oğlu Osman Çizmeciler “Babam Şair Vehbî” başlıklı makalesinde, babasının Türk aydınları tarafından bilinmediğini hatırlatarak başladığı yazılarında, babası şair Vehbî'nin 1977 tarihinde Afyonkarahisar'da doğduğunu ve Çizmecizadeler ailesine mensup olduğunu söyler (Özkişi, 1971: 377).

“Şairler Ailesi” olarak tanınan, divan sahibi Osman Râşid ve M. Ali Feyzî'nin, Çizmecizade Ahmed Vehbî'nin ve cumhuriyet dönemi şair ve yazarı Osman Çizmeciler (Özkişi)nin yer aldığı “Çizmecizâdeler” ailesinin şeceresi şöyle gösterilir:

Mehmet Ali Efendi (v. H.886/M.1481)

Çizmecî Baba (?)

Ahmet Ağa (?)

Süleyman(?)

Osman Efendi (?)

Süleyman Vehbî (b. Osman) Efendi (v. 1840)

Osman Râşid (v. 1897)

M. Ali Feyzî (v. 1894)

Ahmet Vehbî (v. 1937)

Osman Özkişi (v. 1986) (Sarı, 2013: 532)

Rüştiye mektebini tamamlayamadan ayrılmak zorunda kalan Vehbî tapu kalemünde memurluğa başlar. Şiire, edebiyata ve okumaya olan hevesi sebebiyle bir müddet medreseye devam eder. Adana, Konya, İzmir gibi yerleri gezip gören Vehbî, maddi sıkıntılarını dışa vurmaz. Hep neşeli görünerek dostlarına neşe ve zevk kaynağı olur; zarif nükteleriyle etrafındakileri güldürmeyi başarır. Edip Ali Bakı'nın ifadesiyle “şair oğlu şair” olan Vehbî şiirin terennüm edildiği bir aile ortamında yetiştiğinden şiir yazmaya küçük yaşlarda başlar. Pek çok şairin şiirini okuma imkânı bulan şair, özellikle Bağdatlı Rûhî'nin ve Ziyâ Paşa'nın *Terkib-i Bend* ve *Terci-i Bend*'lerine hayran kalır. Nâmîk Kemâl'i ve Mehmed Âkifi de çok seven Vehbî, onların şiirlerinden etkilenir. Ahmed Vehbî'nin, “tarz-ı kadim” üzere yazdıklarıyla öne çıkan, Divân şiirinin son temsilcilerinden olan ve “ara nesil” şairleri arasında da adı geçen Adanalı Ziyâ (v. 1932) ile de otuz seneyi aşkın dostlukları vardır.

Divân edebiyatının ve halk edebiyatının türlerini, şekillerini ve vezinlerini birlikte kullanan Vehbî'yi, hem divân edebiyatı hem de halk edebiyatı şairleri arasında değerlendirmek mümkündür. Vehbî'nin, gazelleri ve destanları başta olmak üzere şiirlerinde millî olaylar, zaferler, felâketler, dini konular, sosyal mevzular, sevgi ve bahar konuları öne çıkmaktadır. Hiçbir zaman doğruluktan sapmayan ve doğruyu

söylemekten korkmayan Vehbî bu konularda yakın dostu Adanalı Ziyâ gibi başarılı hicviyeler yazmıştır. Meşhur heccav şairimiz Eşref'in İstanbul'da "Eşşek" gazetesinde neşredilen "Na't-ı Şerifi"ne "Afyoni" müstear imzasıyla aynı vezinle yazdığı hicviyesi bunlardan biridir (Özkişi, 1971: 379).

Ateşli bir vatansever olan Vehbî, Balkan Harbi'nde Edirne'nin düşmesi üzerine yazıp *Sebilü'r-Reşad*'a gönderdiği ve başmuharrir Mehmed Âkif'in çok beğendiği halde yayımlanmasını siyaseten uygun görmediği şiir de onun dik duruşunu gösteren bir delil gibidir. Güzel sanatlardan müziğe karşı da merakı ve kabiliyeti bulunan Vehbî, "alaturka musikiye meftun"dur. Mevleviliğe intisap etmiş oluşuyla da ney üfleme ve kanun çalmayı bilen (Özkişi, 1971: 377), "Bülbül" şiirinde olduğu gibi besteleri bulunan müzisyen bir şahsiyettir. Vefat tarihi Atabek'te 19.01.1937 Salı olarak gösterilir (Akkoyun, 1997: 287) ki, Son Haber Gazetesi'nin 21.01.1937 Perşembe sayısındaki haberde, "Şair Vehbî'yi geçen Salı günü kaybettik." şeklinde özetleyebileceğimiz bilgi, bunu doğrulamaktadır (Nasrattınoğlu, 1981; Gönçer, 1991; Yazıcıoğlu, 1969; Behçetoğlu, 1938; Behçetoğlu, 1983; Şatoğlu, 1982; Şentürk 1982). Vehbî'nin oğlu Osman Çizmeciler ise babasının 19.12.1936'da vefat ettiğini yazar (Özkişi, 1971: 377). Vehbî bugün Afyonkarahisar Asri Kabristanı'nda, hayattayken en yakın dostlarından Adanalı Ziyâ (v. 1932) ve yeğeni Ali Türk Keskin (v. 1986) ile birlikte "Şairler Mezarı" olarak anılan bölümde; Afyonkarahisar Belediyesi Günlük Cenaze Kayıt Defteri kayıtlarına göre Pafta 4, parsel 6'daki kabirde medfundur (Sarı, 2019). "Belediye Mezarlık Kayıt Defteri"ndeki bilgiler şu şekildedir: Adı: Vehbî; Soyadı: Çizmecizade, Baba Adı: Ali Feyzî; Ölüm tarihi: 13.01. 1937; Pafta: 04.

Eserleri

Çizmecizade Ahmed Vehbî'nin, babası Ali Feyzî (İlgar ,1997) ve dedesi Osman Râşid (Balkan, 2001) gibi bir divanı veya içinde şiirlerinin bulunduğu bir defteri yoktur. Şiirlerinin büyük kısmı mahalli neşriyattan *Haber* gazetesi ve *Taşpınar* dergisi başta olmak üzere çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmıştır. Divan tarzı gazelleri yanında memleketi Afyonkarahisar'ın mevsimlerine, yaşadığı sıkıntılara ve şahit olduğu yangın üzerine yazdığı destanları bulunmaktadır. Destanlarının en meşhuru 1318/1902'de Afyonkarahisar'da vuku bulan yangını anlatan *Yangın Destanı*'dır. Gedik Ahmet Paşa (GAP) Kütüphanesi'nde 1316 numaralı yazma cönkte metni bulunan elli iki dörtlükten ibaret destan Arap ve Latin harfleriyle yayımlanmıştır. Bu destanda yazıldığı döneme ait Afyonkarahisarın tarihi, kültürü, siyasi, sosyal ve iktisadi yapısı hakkında belge durumunda pek çok bilgi bulunmaktadır (Sarı, 1999: 251-271). Oğlu Osman Çizmeciler'in söylediği gibi Türk aydınları tarafından pek

bilinmeyen (Özkişi, 1971:377) ve edebiyat tarihinde hak ettiği yerde bulunmayan Ahmed Vehbî'nin, Divan tarzı gazelleri, halk edebiyatı tarzı destanları ve diğer şiirleri *Afyonkarahisarlı Şair Çizmecioğlu Vehbî* (Nasrattınoğlu, 1981) adlı bir kitapta toplanmıştır. Kitaptaki “mevlid”in de içlerinde yer aldığı (Nasrattınoğlu, 1981: 107) şiirlerin metinlerinde, anlamı bozan önemli hatalar bulunmakla birlikte eser, üstadın tamamen unutulup gitmemesi adına isabetli bir çalışma olmuştur. 21. Yüzyılın başlarından itibaren Vehbî hakkında akademik seviyede yapılmış araştırmalar (Sarı, 1999: 251-271; Sarı, 2013: 528-538) bulunmakla birlikte, Arap harfli ve Latin harfli kaynaklarda bulunan eserleri derlenip değerlendirilerek hakkında kapsamlı bir çalışma yapılması gerekmektedir.

Çizmecizade Vehbî Efendi'nin Mevlid-i Şerîfi Tesdîsi

Mevlid'in İncelenmesi

Klasik Türk edebiyatı şairleri, Allah'ın birliğini anlattıkları “tevhid”, yaratana karşı tazarrularını ve çaresizliklerini dile getirdikleri “münacat” ve Hz. Muhammed'e karşı duydukları saygı, muhabbet ve aşkı anlattıkları “na't” türüne ayrı bir önem vermişlerdir. Na't, miraciye, hilye, siyer ve kırk hadis gibi mevlid de Peygamber Efendimiz üzerine yazılmış bir tür adıdır. Arapça “v,l,d” sülasi kökünden türeyen “mevlid”, Hz. Muhammed'in doğum zamanını, bu esnada meydana gelen olayları, hayatını, “Mirâc” mucizesi başta olmak üzere mucizelerini, gazalarını, ahlakını ve vefâtını anlatan eserlerin ortak adıdır (İsen, 2011: 255; Canım, 2014: 140). Türk Edebiyatında “Mevlid” yazma büyük rağbet görmüş; Hz. Peygamber Efendimize olan aşkın ve bağlılığın nişanesi olarak onlarca şairimiz tarafından mevlid yazılmıştır (Sarı, 2007b: 1767).

“Mevlid” dendiği zaman ilk akla gelen, yazıldığından bugüne büyük bir kabul gören ve Müslüman Türk toplumunca ramazan ayı, bayram günleri, kandil geceleri ile düğün, doğum ve vefat gibi çeşitli vesilelerle okunan ve dinlenen Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-Necât* adındaki, bu türün en çok rağbet gören mevlidir. Bununla birlikte, kütüphanelerde ve şahıs ellerinde sayılamayacak kadar yazma nüshası bulunan *Vesiletü'n-Necât* şüphesiz mevlid türünün ne ilki ne de sonucusudur. Bilim insanlarının yaptığı bilimsel çalışmalarda (Okıç, 1975: 17-78; Mazıoğlu, 1974: 31-62; Pekolcay, 1980; Timurtaş, 1970; Ateş, 1954; Abdulkadiroğlu, 1999: 404-437) görülür ki Süleyman Çelebi mevlidinden başka yazılmış mevlidler de bulunmaktadır (Okıç, 1975: 25; Sarı, 2007b: 1767-1781). Süleyman Çelebi Mevlidi Arapça, Çerkesçe, Rumca, Tatarca, Sevahilice, Almanca, İngilizce, Arnavutça gibi dillere çevrilmiştir (Okıç, 1975: 25)

Afyonkarahisar edebiyatı üzerine yapılan çalışmalarda bu bölge kütüphanelerinde ve şahıs kütüphanelerinde üç ayrı şairin birer mevlidinden söz edilir. Bunlardan biri Gedik Ahmet Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde 18316 numarayla kayıtlı el yazması bir eserde Âkif mahlaslı bir şaire ait olarak kayıtlı olup *Kadınlar Mevlidi* olarak bilinen eser üzerine akademik bir çalışma yapılmıştır (Abdulkadiroğlu, 1999: 404-437). İkinci mevlid, Karaçay Türkçesi ile yazılmış bir eser olup metni, Afyonkarahisar'a yerleşmiş Karaçay Türklerinden bir aileden tespit edilerek uluslararası bir sempozyumda tanıtılmış (Sarı, 2007b: 1767-1781) ve kitap olarak yayımlanmıştır (Sarı & Balkan 2009). Üçüncü mevlid ise makalemizin konusu olan Afyonkarahisarlı şairlerden Ahmed Vehbî'nin "*Çizmecizâde Vehbî Efendinin Mevlid-i Şerifi Tesdisi*" adlı eseridir.

Çizmecizâde Ahmed Vehbî'nin aruz vezniyle yazdığı "*Çizmecizâde Vehbî Efendinin Mevlid-i Şerifi Tesdisi*"¹ adlı eser Vehbî'nin, babası ve dedesi gibi Klasik edebiyat tarzında başarılı olduğunu gösteren bir eserdir. Tanıtacağımız "Mevlid", başlığından da anlaşılacağı gibi *Süleyman Çelebi Mevlidi*'nin bazı beyitleri alınarak "tesdis" edilmesinden ibarettir. Türk edebiyatında mevlidlerin çoğu mesnevi nazm şekli ile yazılmış olmakla birlikte Ahmed Vehbî'nin ve Benlerli-zâde Hâfız Ahmed Tal'at Efendi (v. 1903)'nin *Manzûme-i Mevlid*'i, Süleyman Çelebi mevlidinin bazı beyitleri "tedis" edilmesiyle meydana getirilmiştir (Özkat, 2017: 109; Kayaokay, 2019: 589). "Tesdis", bir gazelin, kasidenin veya mesnevinin her beytinin üzerine aynı vezin ve aynı kafiye de dört mısra eklenerek altı mısralık bentlerden oluşan "müseddes" meydana getirmeye verilen bir şekil adıdır (İpekten, 2002: 107).

Vehbî Mevlidi, şairin el yazısıyla oluşturduğu yazma bir defter halinde Afyon Müftülüğü Kütüphanesine bağış yoluyla elde edilmiş olup 346-1177 (1061) numara ile kayıtlıdır. Yazmanın zahriyesinde verilen bilgiye göre mevlid önce üç bab halinde yazılmış, 1931 Ramazan ayının Kadir gecesinde Ayasofya'da okunup radyo vasıtasıyla halka dinletilmiş ve büyük bir ilgi görmüştür. Dördüncü bölüm bu ilgiden sonra yazılmıştır. Mevlidin üçüncü bölümünün nihayetindeki derkenar bilgileri de benzer olup, 1318 (1902) senesi sonunda kaleme alınan eserin tamamlanamamış olduğu vurgulanmış ve neşredilmek üzere "Mehmed Büyükerkmen"e verildiği şair Vehbî tarafından belirtilmiştir. Eserin sonunda tekrar Vehbî imzasıyla "*İşbu Mevlid-i Şerif 1931 senesi Ramazanında leyle-i kadirde ikmal edilmiştir*" denmektedir. Eserin vr.9a'da "*Mecidiye Mahallesi 4. Sokak Numara:9 hanede Mehmed Büyükerkmen*" imzasıyla verilen bilgiler, Vehbî'nin söylediklerini doğrular niteliktedir. Bu bilgilere göre mevlid,

¹ Bu kütüphanedeki diğer el yazması eserlerle birlikte Diyanet İşleri Merkez Kütüphanesine nakledilen söz konusu defterin varlığından beni haberdar eden yüksek lisans öğrencilerimden Yusuf İlgar Bey'e teşekkür ederim.

Vehbî tarafından Mehmed Büyükerkmen'e verilmiş, o da mevlidi, zamanın müftüsü Celal Yıldırım tarafından ihya edilen Yoncaaltı İlim Dairesi Kütüphanesi görevlisine teslim etmiştir. Söz konusu bu Arap harfli el yazması metinde manzumenin bütün bentlerinin altı mısra olmayışı; kiminin iki, kiminin üç, kiminin dört, kiminin beş mısra oluşu eserin tamamlanamadığını göstermektedir.

Süleyman Çelebi'nin, aruz vezninin *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbıyla mesnevi şekliyle yazdığı "Vesiletü'n Necât" adlı mevlidi esas alınarak oluşturulan Vehbî Mevlidi, esas alınan metindeki bölüm başlıkları dikkate alınmadan "Birinci Bâb", "İkinci Bâb" olarak adlandırılmış ve asıl metinden seçilen bazı beyitlerden hareketle bendler oluşturulmuştur.

Birinci Bâb: "Bismi'llâh" lafzıyla başlayan yazmada vr.1b-3a arasında yer alan bu bölüm, *Süleyman Çelebi Mevlidi* üzerine yapılan çalışmalardan karşılaştırmada esas aldığımız Timurtaş'ta 34 beyit olan "*Münâcât*" (Timurtaş, 1970), Kemikli'de 22 beyit olan "*Faslun fi't-Tevhîd*" (Kemikli, 2016) şeklinde adlandırılan bölümden seçilen 14 beytin her birinin üzerine "zamîme" denilen dörder mısra yazılarak "tesdis" edilmesi suretiyle oluşturulan 14 bendlik bir müseddestir.

İkinci Bâb: Yazmada vr.3a-3b arasında yer alan bu bölüm, Timurtaş'ta "*Eseri Nazm Eden İçin Dua İsteme ve Kitaptan Dolayı Özür Dileme*" bölümünün 35-38 arasındaki, Kemikli'de "*Faslun fi't-Tevhîd*" başlıklı bölümdeki 19-22 arasındaki son 4 beytin her birinin üzerine "zamîme" denilen dörder mısra yazılarak "tesdis" edilmesi suretiyle oluşturulmuş 4 bendlik bir müseddestir. Bölümün dördüncü bendi tamamlanamamış olup Süleyman Çelebi'den alınan beyitten ibarettir.

Üçüncü Bâb: Yazmada vr.3b-4a arasında yer alan bu bölüm, Timurtaş'ta "*Âdem'in Yarattırılmasının ve Muhammed Nûrunun Soyundan İntikalinin Açıklanması*" başlıklı bölümün "*Fas*" başlıklı 119-141 numaralı 23 beyitten; Kemikli'de "*Faslun fi Teselsüli İntikâli Nûri'n-Nebî Aleyhi Ekmeli't-Tahiyât*" başlıklı 1-10 numaralı beyitlerden oluşan 10 beyitten seçilen 9 beytin her birinin üzerine "zamîme" denilen dörder mısra yazılarak "tesdis" edilmesi suretiyle 9 bendlik bir müseddes oluşturulmasıdır. Bölümün 9. bendinde, Süleyman Çelebi'den alınan beytin bendin başında yazılması ve mısralardaki kafiye uyumsuzluğu itibarıyla bir karışıklık olduğu görülmektedir. Bu bölümün sonunda, yukarıda özetlediğimiz eserle ilgili açıklayıcı bilgiler bulunmaktadır.

Dördüncü Bâb: Yazmada vr.5a-8a arasında yer alan bu bölüm, "*Velâdet-i Risâletpenâhî Fasl*" başlığını taşıyan bölümdür. Vehbî'nin belirttiğine göre bölüm sonradan oluşturulmuştur. Bölümün en belirgin özelliği, Süleyman Çelebi'den alınan beyitlerin üzerine dört mısra değil ikişer mısra eklenerek oluşturulan 4 mısralık bendlerden meydana gelmiş olmasıdır. Eğer şair, 4 mısralık bendlerin üzerine ileride ikişer mısra daha

yazarak “tesdîs” oluşturmayı düşünmüyor idiyse bu haliyle bölüm için, “tesdîs” değil “terbî” diyebiliriz. Türkçe olarak “dörtleme”, “dörde çıkarma” demek olan “terbî”, başka bir şiirin her beyti üzerine, aynı vezin ve aynı kafiyede “zamîme” denilen ikişer mısra yazarak dört mısralık bendlerden meydana gelen şeklin adıdır (İpekten, 2002: 87). Timurtaş'ta 4. Bölüm olan 142-287 numaralı beyitlerden oluşan “*Peygamber'in Velâdeti*”, başlıklı bölümde ve Kemikli'de 1-34 numaralı beyitlerden oluşan “*Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât*” başlıklı bölümdeki beyitlerden seçilerek alınan 26 beytin üzerine ikişer mısra yazarak dört mısralık 26 bend meydana getirilmiştir. Bazı bendleri, “zamîme” denilen mısraları yazılmadığı için eksik olan bölüm şairin bir dua beyti ile tamamlanır.

Yazmada, dördüncü bölümden sonra vr.8a-8b arasında “*Na't-ı Cenâb-ı Risâlet-penâhi*” başlığı altında *mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün (müstefilün fe'ûlün müstefilün fe'ûlün)* kalıbıyla ve mesnevi nazım şekliyle yazılmış tamamı şaire ait 7 beyitlik bir manzume bulunmaktadır. Yazmada, bu manzumenin altında Vehbî tarafından, “*Afyonî Çizmecizâde*” imzasıyla, kırmızı mürekkeple bir not yazılmış ve “*Mevlid-i Şerif*”in, 1931 senesi Ramazanı Kadir gecesinde tamamlandığı belirtilmiştir. Defterde (vr. 9a), metnini manzumenin sonunda verdiğimiz, Mehmet Büyük Erkmen'in el yazısıyla yazılmış bir not da bulunmaktadır.

Mevlid'in Metni

Çizmecizâde Vehbî Efendi'nin Mevlid-i Şerîfi Tesdîsi:

"318 senesinde başlanıp üçüncü bâbın nihâyetine kadar taraf-ı âcizânemden kaleme alınıp otuz dört sene sonra yani 1931 sene-i milâdîsi Ramazanun (Kadir Gecesi) Ayasofya(da) okunup radyo vasıtasıyla her taraftan dinletilen mevlid-i şerîfin gayrete gelerek nevâkısı yani dördüncü bâb o suretle ikmâl edilmiştir." İmza- Vehbî

1b

Bismi'llâh

Birinci Bâb:

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

I

Vasf-ı mevlid-i Habîb-i Kibriyâ

Yâd için Allâh'ı bir hoş ibtidâ
 Bahş ider kalb-i hazîne incilâ
 Yükselir Allâh deyen fevka'l-u'lâ
 "Allâh adın zikr idelüm evvelâ
 Vâcib oldur cümle işde her kula"²

II

Tut yönün dergâh-ı Bârî'den yana
 Dökile in'âm-ı Rabbânî sana
 Rahmeti mebzûldürür sana bana
 Dinle benden sen bunu önden sona
 "Allâh adın her kim ol evvel ana
 Her işi âsân ider Allâh ana"³

III

İstikâmet râhına dönder yönü
 Zikr-i Mevlâ'sız geçirme bir günü
 Ağla gafletle geçirdinse dünü
 Cân kulağın vir de dinle bu ünü
 "Allâh adı olsa her işün önü
 Hergiz ebter olmaya anun sonu"⁴

IV

Nefsini gaflet ile sekr eyleyen
 Kendidir kendisine mekr eyleyen
 Ârif oldur Rabb'ini fikr eyleyen
 Virdiği ni'metlere şükr eyleyen
 "İsm-i pâkin pâk olur zikr eyleyen
 Her murâda irişür Allâh diyen"⁵

V

2a Vakti isrâf itme bir dem ey hümâm
 Sa'y idüp kıl nefsinin sen rûha râm

² Timurtaş'ta "Münâcât" bölümünde 1. beyit; Kemikli'de "Faslun fi't-Tevhîd" bölümünde 1. beyit.

³ Timurtaş'ta "Münâcât" bölümünde 2. beyit; Kemikli'de "Faslun fi't-Tevhîd" bölümünde 2. beyit.

⁴ Timurtaş'ta "Münâcât" bölümünde 3. beyit; Kemikli'de "Faslun fi't-Tevhîd" bölümünde 3. beyit.

⁵ Timurtaş'ta "Münâcât" bölümünde 6. beyit; Kemikli'de "Faslun fi't-Tevhîd" bölümünde 6. beyit.

Bulasın halkın katında⁶ ihtirâm
 İster isen ger nizâm ü intizâm
 "Her nefesde Allâh adın di müdâm
 Allâh adıyla olur her iş tamâm"⁷

VI

Bağlı işler inkişâf eyler hemân
 Açılır ebvâb-ı eltâf-ı nihân
 Artırır rızkın o Hallâk-ı cihân
 Her muhit olur sana dârü'l-emân
 "Bir kez Allâh dise şevk ile⁸ lisân
 Dökülür cümle güneş misl-i hazân"⁹

VII

Ey gönül Allâh için baş egelim
 Biz hevâ-yı âlemi neyleyelim
 Bag-ı aşkın mîvesinden yeyelim
 Hırka-i fahr ü ferâgat geyelim
 "Aşk ile gel imdi Allâh deyelim"¹⁰
 Derd ile göz yaş'la¹¹ âh idelim"¹²

VIII

Kendisinden özge hiç yokdur penâh
 Hazret-i Allâh'dır adil-i güvâh
 Ey günehkâr işledin bunca günâh
 Cürmin için bari bir kez eyle âh
 "Ola kim rahmet kıla ol Pâdişâh
 Ol Kerîm ü ol Rahîm ü ol İlâh"¹³

IX

⁶Metinde bir "y" fazla yazılmış.

⁷Timurtaş'ta 4. beyittir.

⁸Timurtaş'ta "aşk ile".

⁹Timurtaş'ta "Münâcât" bölümünde 5. beyit; Kemikli'de "Faslun fi't-Tevhîd" bölümünde 5. beyit.

¹⁰Timurtaş'ta "eydelüm".

¹¹Kemikli'de "yaş ile"

¹²Timurtaş'ta "Münâcât" bölümünde 7. beyit; Kemikli'de "Faslun fi't-Tevhîd" bölümünde 7. beyit.

¹³Timurtaş'ta "Münâcât" bölümünde 8. beyit; Kemikli'de "Faslun fi't-Tevhîd" bölümünde 8. beyit.

2b Levh-i mahfûz üzre bu mantuk durur
 Mâsivânın cümlesi mahlûk durur
 Âşık-ı bi'llâha Hak ma'şûk durur
 Münkirin kalbine tevhîd ok durur
 "Birdür ol birliğine şek yok durur
 Gerçi yanlış söyleyenler çok durur"¹⁴

X

İlm-i şâmil menba-ı esrâr idi
 Her vakitde fâ'il-i Muhtâr idi
 Bî-şebîh hem bî-nazîr Gaffâr idi
 "Kün" deyen ol Vâhidü'l-Kahhâr idi
 "Cümle âlem yoğiken Ol var idi
 Yaradılmışdan Ganî Cebbâr idi"¹⁵

XI

Ne su ateş var idi ne hâk ü senk
 Yoğidi göklerde kuş suda semek
 Halk olundu sonradan nân ü nemek
 Kâfir onlardır ki eyler şübhe şek

"Var iken Ol yoğidi¹⁶ ins ü melek
 Arş u ferş ü ay ü gün¹⁷ hem nüh-felek"¹⁸

XII

"Küntü Kenzen" sırrın izhâr eyledi
 Âleme ni'metler îsâr eyledi
 Zulmeti maglûb-ı envâr eyledi
 Kudretiyle neşr-i âsâr eyledi
 "Sun'ile bunları Ol var eyledi

¹⁴ Timurtaş'ta "Münâcât" bölümünde 26. beyit; Kemikli'de "Faslun fi't-Tevhîd " bölümünde 9. beyit.

¹⁵ Timurtaş'ta "Münâcât" bölümünde 28. beyit; Kemikli'de "Faslun fi't-Tevhîd " bölümünde 10. beyit.

¹⁶ Kemikli'de "yok idi"

¹⁷ Timurtaş'ta "Arş u ferş ü ay güneş".

¹⁸ Timurtaş'ta "Münâcât" bölümünde 29. beyit; Kemikli'de "Faslun fi't-Tevhîd " bölümünde 11. beyit.

Birliğine cümle ikrâr eyledi"¹⁹

XIII

- 3a** Hırz-ı Cân it pendimi ta kalbe sok
Tâ sana kâr itmeye şemşîr ü ok
İ'tikadın sağlam olsun ey halûk
Gûşına kıl sözlerim gevherli tavk
"Bâri ne hâcet kılavuz sözi çok
Birdür Allâh²⁰ andan artuk Tanrı Yok"²¹

XIV

Sizde kıymetli emânetdir hayât
Kadrini bilmek gerek kable'l-memât
Kandedir âbâ vü ecdâd ümmehât
Ey şu meclisde olan âlî-zevât
"Ger dilersiz bulasız oddan necât
Aşk ile derd ile aydun²² es-salât"²³

İkinci Bâb:

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

I

Âteş-i 'aşk-ı Nebî düştü öze
Nice sırru'llâh 'ayân oldı göze
Dilde var bir 'ukde ammâ kim çöze
Oldu ilhâm-ı Hudâ ma'nen bize
"Ey 'azîzler işte başlaruz söze"²⁴
Bir vasiyyet kılaruz illâ size"²⁵

¹⁹ Timurtaş'ta "Münâcât" bölümünde 30. beyit; Kemikli'de "Faslun fi't-Tevhîd" bölümünde 12. beyit.

²⁰ Timurtaş'ta "Birdir ol kim..."

²¹ Timurtaş'ta "Münâcât" bölümünde 32. beyit; Kemikli'de "Faslun fi't-Tevhîd" bölümünde 15. beyit.

²² Kemikli'de "idin"

²³ Timurtaş'ta "Münâcât" bölümünde 34. beyit; Kemikli'de "Faslun fi't-Tevhîd" bölümünde 18. beyit.

²⁴ Timurtaş'ta: "İy azizler üşde başlaruz söze"

²⁵ Timurtaş'ta "Eseri Nazm Eden İçin Dua İsteme ve Kitaptan Dolayı Özür Dileme" bölümünde 35. beyit; Kemikli'de "Faslun fi't-Tevhîd" bölümünde 19. beyit.

II

Bak sana Allâh neler kılmış 'atâ
 Sen de kadrin bil anın itme hatâ
 Gerçi senden bir recâdır sûretâ
 Göreceksin aczini Cennetde tâ
 "Ol vasiyyet kim direm her kim tuta
 Misk gibi kokusu cânlarda tüte"²⁶

III

3b Rahmet-i Hakk'a kavuşdı mutlaka
 Kendisinden oldu râzı Mustafa
 Na't-ı Peygamberde itdi i'tinâ
 Bir du'â işte Süleymandan sana
 "Hak Te'âlâ rahmet eyleye ana
 Kim beni ol bir du'â ile ana"²⁷

IV

.....

"Her ki diler bu du'âda buluna
 Fâtihâ ihsân ide ben kuluna"²⁸

Üçüncü Bâb:

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

I

Âdemin Havvâ'yı kıldı hem-demi
 Nûh'a ta'rif itdi yapırdı gemi
 Virdi İsmâ'il'e âb-ı zezemi
 Bunlara bâdî nübüvvet hâtemi
 "Hak Te'âlâ çün yaratdı Âdem'i

²⁶ Timurtaş'ta "Eseri Nazm Eden İçin Dua İsteme ve Kitaptan Dolayı Özür Dileme" bölümünde 36. beyit; Kemikli'de "Faslun fi't-Tevhid" bölümünde 20. beyit.

²⁷ Timurtaş'ta "Eseri Nazm Eden İçin Dua İsteme ve Kitaptan Dolayı Özür Dileme" bölümünde 37. beyit; Kemikli'de "Faslun fi't-Tevhid" bölümünde 21. beyit.

²⁸ Timurtaş'ta "Eseri Nazm Eden İçin Dua İsteme ve Kitaptan Dolayı Özür Dileme" bölümünde 38. beyit; Kemikli'de "Faslun fi't-Tevhid" bölümünde 22. beyit.

Kıldı Âdem'le müzeyyen 'âlemi"²⁹

II

Verdi secde emrini Rabb-ı vedûd
Secdeden itdi ibâ İblis 'anûd
Tard olundu dergah-i Hak'dan hasûd
Gûş idince emr-i Hakk'ı hod-be-hod
"Âdem'e kıldı ferîştehler sücûd
Hem ana çok kıldı ol lutf ıssı cûd"³⁰

III

Bü'l-beşerdir zâtı Âdemdir adı
İlmü'l-esmâ (hem) ana muhtass idi
Men' olundu sehv idüp buğday yedi
Hikmetu'llâh böyle icâb eyledi
"Mustafâ nûrunu alnında"³¹ kodı
Bil Habîb'im nûrudur bu nûr didi"³²

IV

4a Oldu lâhût içre Âdem şerm-sâr
İndi nâ-sûta bi-izn-i girdgâr
Kim ola nesli cihânda pâydar
Cebhesinde nûr-ı Ahmed lem'a-dâr
"Kıldı ol nûr anun alnında karâr
Kaldı anun ile nice rûzgâr"³³

V

Bak ne icâb itdi takdîr-i celîl
Zallesinden olmaya Âdem hacîl
Arzı ihyâ itmeğe kıldı delîl
Nûr-ı din andan misâl-i selsebil

²⁹ Timurtaş'ta "Fasl" başlıklı bölümde 119. beyit; Kemikli'de "Faslun fî Teselsüli İntikâli Nûri'n-Nebî Aleyhi Ekmeli't-Tahiyyât" başlıklı bölümde 1. beyit.

³⁰ Timurtaş'ta "Fasl" başlıklı bölümde 120. beyit; Kemikli'de "Faslun fî Teselsüli İntikâli Nûri'n-Nebî Aleyhi Ekmeli't-Tahiyyât" başlıklı bölümde 2. beyit.

³¹Timurtaş'ta "...almına..."

³² Timurtaş'ta "Fasl" başlıklı bölümde 121. beyit; Kemikli'de "Faslun fî Teselsüli İntikâli Nûri'n-Nebî Aleyhi Ekmeli't-Tahiyyât" başlıklı bölümde 3. beyit.

³³ Timurtaş'ta "Fasl" başlıklı bölümde 122. beyit; Kemikli'de "Faslun fî Teselsüli İntikâli Nûri'n-Nebî Aleyhi Ekmeli't-Tahiyyât" başlıklı bölümde 4. beyit.

"Sonra Havvâ alınına nakl itdi bil³⁴
Turdı anda dahı nice mâh u yıl³⁵

VI

Sardı çün evlâdını fisk ü fücûr
Hâbil ü Kâbil işi itdi zuhûr
Âdem'e bu vak'adan geldi fütûr
Hâsıl oldu nûr-ı Ahmed'den sürûr
"Şit toğdu ana nakl itdi bu nûr³⁶
Anun alnında tecellî kıldı nûr"³⁷

VII

4b Hâmil oldu nûru Nûh-ı muhterem
Eyledi yıllarca irşâd-ı ümem
Kavmini tûfân ile itdi 'adem
Nûr-ı mahzı hıfz idüp Rabbü'l-hikem

"İrdi İbrâhim ü İsmâ'il'e hem³⁸
Söz uzanur ger kalanın dir isem"³⁹

VIII

Bir zaman Mûsâ'ya virdi şavk-ı dil
Bir zaman İsâ'yı kıldı bî-misil
Hep Ulü'l-azmi ziyâret itdi bil
Nakline me'mûr o nûrun Cebrâ'il
"İşbu resm ile müselsel muttasıl
Tâ olunca Mustafâ'ya müntakıl"⁴⁰

IX

³⁴ Timurtaş'ta "Fasl" başlıklı bölümde 123. beyit; Kemikli'de "Faslun fî Teselsüli İntikâli Nûri'n-Nebî Aleyhi Ekmeli't-Tahiyyât" başlıklı bölümde 5. beyit.

³⁵Timurtaş'ta ve Kemikli'de "... ay u yıl"

³⁶Timurtaş'ta "...buğur"

³⁷ Timurtaş'ta "Fasl" başlıklı bölümde 124. beyit; Kemikli'de "Faslun fî Teselsüli İntikâli Nûri'n-Nebî Aleyhi Ekmeli't-Tahiyyât" başlıklı bölümde 6. beyit.

³⁸Timurtaş'ta "İrdi İbrâhim'e İsmâ'il'e hem"

³⁹ Timurtaş'ta "Fasl" başlıklı bölümde 131. beyit; Kemikli'de "Faslun fî Teselsüli İntikâli Nûri'n-Nebî Aleyhi Ekmeli't-Tahiyyât" başlıklı bölümde 7. beyit.

⁴⁰ Timurtaş'ta "Fasl" başlıklı bölümde 136. beyit; Kemikli'de "Faslun fî Teselsüli İntikâli Nûri'n-Nebî Aleyhi Ekmeli't-Tahiyyât" başlıklı bölümde 8. beyit.

“Geldi çün ol Rahmete'n-li'l-âlemin
Vardı nûr anda karâr itdi hemîn”⁴¹
Nûr-ı Peygamber olup Pertev-feşân
Câ-be-câ envâra gark oldı cihân
Âl ü ashâb ile itdi neşr-i dîn
Nevver Allâhü Te'âlâ ecma'ın⁴²

(Dördüncü Bâb):

5a Velâdet-i Risâlet-penâhî Faslı:
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

I

Mekkede Vehbî sa'âdet hânesi
Matla-i nûr-i Hudâ kâşânesi

"Âmine Hâtun Muhammed anesi
Ol sadefden toğdı⁴³ ol dür dânesi"⁴⁴

II

Lutf-ı Hakk'a olduğundan nâile
Bî-haberdi Âmine kande bile
"Çünkü Abdullah'dan oldı hâmile
Vakt irişdi hafta vü eyyâm ile"⁴⁵

III

Pek fereh-nâk oldı çün ümmü'l-emîn
Çeşmine cennet gibi geldi zemîn
"Hem Muhammed gelmesi oldı yakîn"⁴⁶

⁴¹ Timurtaş'ta "Fasl" başlıklı bölümde 137. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Teselsüli İntikâli Nûri'n-Nebî Aleyhi Ekmeli't-Tahiyyât" başlıklı bölümde 9. beyit.

⁴²Der-kenâr: "İş bu tesdis üç yüz on sekiz (318) senesi evâsıtında taraf-ı âcizânemden buraya kadar kaleme alınıp nâ-tamam bir halde bırakılmıştı. 1931 senesi Ramazanda leyle-i kadirden itibâren de mâba'dı ikmâl ve itmâm edilmiştir. İş bu eserimi mahallemden kardeşim Mehmed Büyük Erkmen'e neşr edilmek için verdim."

⁴³ Timurtaş'ta "K'ol sadefden oldı"

⁴⁴ Timurtaş'ta "Peygamber'in Velâdeti" başlıklı bölümde 142. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 1. beyit.

⁴⁵ Timurtaş'ta "Peygamber'in Velâdeti" başlıklı bölümde 143. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 2. beyit.

⁴⁶ Kemikli'de "yakîn"

Çok alâmetler belürdi gelmedin"⁴⁷

IV

Kâ'inâtın 'ilm ü irfân hâcesi
Gelmek üzreydi halâ'ik yücesi
"Ol rebîü'l-evvel ayın nicesi"⁴⁸
On ikinci gece isneyn gicesi"⁴⁹

V

5b Mâder-i fahr-i risâlet hânesi
Ol gece oldı şerâfet lânesi
"Didi gördüm ol habîbün anesi"⁵⁰
Bir 'aceb nûr kim güneş pervânesi"⁵¹

VI

Anberîn oldı zemîn ü âsumân
Sanki nûr-efşân idüm ben ol zamân
"Berk urup çıkdı evimden nâgehân
Göklere dek nûrile toldı"⁵² cihân"⁵³

VII

Lerze-nâk oldı o dem Beytü'l-harem
Hâke dökdi putları kıldı 'adem
"Gökler açıldı nazar-gâhımda hem"⁵⁴
Üç melek gördüm elinde üç 'alem"⁵⁵

VIII

.....
.....

⁴⁷ Timurtaş'ta "Peygamber'in Velâdeti" başlıklı bölümde 144. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 3. beyit.

⁴⁸ Kemikli'de "nicesi"

⁴⁹ Timurtaş'ta "Peygamber'in Velâdeti" başlıklı bölümde 187. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 5. beyit.

⁵⁰ Kemikli'de "ânesi"

⁵¹ Timurtaş'ta "Peygamber'in Velâdeti" başlıklı bölümde 189. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 6. beyit.

⁵²Timurtaş'ta "Göklere irdi vü nûr oldı..."

⁵³ Timurtaş'ta "Peygamber'in Velâdeti" başlıklı bölümde 190. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 7. beyit.

⁵⁴ Kemikli'de "Göklere açıldı ve feth oldu zulem"

⁵⁵ Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 8. beyit.

"Magrib ü maşrıkda ikisi anun⁵⁶
Biri damında dikildi Kâ'benin"⁵⁷

XI

Ser-te-ser süslendi dünyâ renk renk
İhtizâza geldi şevkından felek
"Hem hevâ üzre döşendi bir döşek
Adı Sündüs döşeyen anı melek"⁵⁸

X

6a Manzaramda âsumân oldu şikâf
Cümlesi eyler selâmlar ittihâf

"İndiler gökden melekler sâf sâf⁵⁹
Kâ'be gibi kıldılar evüm tavâf"⁶⁰

XI

Bu 'alâmete idüp hayret hemân
Aradım Kendime birkaç yâr-i cân
"Yarı olup dîvâr çıkdı nâgehân
Geldi üç hurî⁶¹ bana oldu 'ıyân"⁶²

XII

Ey Âmine itme endişe diye
Her birisi itdi gönlüm tesliye
"Biri Meryem idi biri Âsiye"⁶³
Biri Havvâ idi ol hûb Nâsiye⁶⁴

⁵⁶ Kemikli'de "Biri meşrik biri mağribde anın"

⁵⁷ Timurtaş'ta "Peygamber'in Velâdeti" başlıklı bölümde 194. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 9. beyit.

⁵⁸ Timurtaş'ta "Peygamber'in Velâdeti" başlıklı bölümde 192. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 12. beyit.

⁵⁹ Timurtaş'ta "İndi göklerden melekler saff u saf"

⁶⁰ Timurtaş'ta "Peygamber'in Velâdeti" başlıklı bölümde 191. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 10. beyit.

⁶¹ Timurtaş'ta ve Kemikli'de "Üç bile hûri..."

⁶² Timurtaş'ta "Peygamber'in Velâdeti" başlıklı bölümde 197. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 14. beyit.

⁶³ Timurtaş'ta "Biri Meryem Hâtun idi âşikâr// Birisi hürilerden bir nigâr"

⁶⁴ Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 16. beyit.

XIII

Hayli müddet hâl ü hatır sordılar
 Bir zaman mebhût ü hayrân turdılar
 "Çevre yanıma gelüp oturdılar
 Mustafâ'yı birbirine müjdeler"⁶⁵

XIV

.....

6b "Didiler oğlun gibi hiçbir oğul
 Yaradılalı cihân gelmiş değül"⁶⁶

XV

Ne sa'âdet ceddi İbrâhim Halîl
 Sındı anın hürmetine kavm-i fil
 "Bu senin oğlun gibi kadri cemîl
 Bir anaya virmemişdir ol Celîl"⁶⁷

XVI

Vasfını itmeme güç bulmak suhan
 Kendisi mahbûb Rabb-i zü'l-minen
 "Ulu devlet buldun ey dil-dâr sen"⁶⁸
 Toğısardur senden ol hulk-ı hasen"⁶⁹

XVII

Kâ'inâtın nâşir-i irfânıdır
 İki 'âlem içre cânlar cânıdır
 "Bu gelen 'ilm-i ledün sultânıdır

⁶⁵Timurtaş'ta "...muştular"; Timurtaş'ta "Peygamber'in Velâdeti" başlıklı bölümde 198. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 18. beyit.

⁶⁶Timurtaş'ta "Peygamber'in Velâdeti" başlıklı bölümde 200. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 19. beyit.

⁶⁷Timurtaş'ta "Peygamber'in Velâdeti" başlıklı bölümde 201. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 20. beyit.

⁶⁸Timurtaş'ta "Peygamber'in Velâdeti" başlıklı bölümde 202. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 21. beyit.

⁶⁹Timurtaş'ta "Toğısardur senden ol hulkı hasen"; Kemikli'de "Doğısardur senden ol hulk-ı hasen"

Bu gelen tevhd ü 'irfân kânıdır"⁷⁰

XVIII

.....
 "Bu gelen 'aşkına devr eyler felek
 Yüzine müştâk-durur"⁷¹ ins ü melek"⁷²

XIX

7a Çünki hatmül mürselindir Mustafâ
 Sâhib-i din-i mübîndir Mustafâ
 "Rahmeten-li'l-'âlemin'dir Mustafâ
 Hem şefiu'l-müznibîndir Mustafâ"⁷³

XX

Beni sündüs üstüne berk itdiler
 Hakk'a tevdî eyleyüp hep girdiler
 "Vasfını bu resme tertîb itdiler
 Ol mubârek nûra tergîb itdiler"⁷⁴

XXI

Nakline eyler şu sûretle devâm
 Tâ seher vaktine irmişdi o şâm
 "Âmine ider çü vakt oldu tamâm"⁷⁵
 Kim vücûda gele ol hayrül-enâm"⁷⁶

XXII

Geldi ol bedrin tulû'ı sa'ati
 Eyledi üç hûri arz-ı hizmeti

7b "Susadım gâyet harâretten katı"⁷⁷

⁷⁰ Timurtaş'ta "Peygamber'in Velâdeti" başlıklı bölümde 203. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 22. beyit.

⁷¹Timurtaş'ta ve Kemikli'de "müştâkdur"

⁷² Timurtaş'ta "Peygamber'in Velâdeti" başlıklı bölümde 204. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 23. beyit.

⁷³ Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 27. beyit.

⁷⁴ Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 28. beyit.

⁷⁵ Timurtaş'ta "Kaside-i Meliha" başlıklı bölümde 214. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 29. beyit.

⁷⁶ Timurtaş'ta "Âmine eydür çü vakt irdi tamâm// Kim vücûda gele ol Hak vehbeti"

⁷⁷ Timurtaş'ta "Kaside-i Meliha" başlıklı bölümde 215. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 30. beyit.

Sundılar bir câm tolusu şerbeti"⁷⁸

XXIII

.....

 "Kardan ak idi vü hem soğuk idi
 Lezzeti dahi şekerde yok idi"⁷⁹

XXIV

.....

 "İçdim anı oldu cismim nûra gark
 İdemezdim nûrdan kendimi fark"⁸⁰

XXV

İnşirâhım oldu müzdâd ol zamân
 Kalmadı çeşmânıma hiç bir nihân
 "Geldi bir akkuş kanıdıyla revân"⁸¹
 Arkamı sığadı kuvvetle hemân"⁸²

XXVI

.....

8a "Toğdı ol sa'atde ol Sultân-ı dîn"⁸³
 Nûra gark oldu semâvât ü zemîn"⁸⁴
Sallü 'aleyhi ve sellim teslîmâ
Hattâ tenâlü cenneten ve na'îmâ

Na't-1 Cenâb-ı Risâlet-penâhi

Mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün
(Müstefilün fe'ûlün müstefilün fe'ûlün)

⁷⁸ Timurtaş'ta: "Susadım su diledüm içmekliğe// Virdiler bir kıf ki tolu şerbeti".

⁷⁹ Timurtaş'ta "Kaside-i Meliha" başlıklı bölümde 216. Beyit: "Kardan ağ idi vü hem soğuk idi// Dahı şirindi şekerden lezzeti".

⁸⁰ Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 31. beyit.

⁸¹ Timurtaş'ta "Kaside-i Meliha" başlıklı bölümde 218. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 32. beyit.

⁸² Timurtaş'ta "Geldi bir akkuş kanıdıyla benüm//Arkamı sığadı kuvvetle katı".

⁸³ Timurtaş'ta "Kaside-i Meliha" başlıklı bölümde 219. beyit; Kemikli'de "Faslun fi Velâdeti Aleyhi Etemmü's-Salavât" başlıklı bölümde 33. beyit.

⁸⁴ Timurtaş'ta "Toğdı ol sâatde ol şâh-ı rüsül// Kim anunla buldı âlem izzeti" .

Bir dürr-i pâk-i hâmil olmuş idi Âmine
Dünyâ o dürre karşı bir müjde-i kemîne

Toğdı o nûr-ı Yezdân âfâk-i 'âlemîne
Gökler de secde itdi ol demde bu zemîne

Sallü 'alâ Muhammed sallü 'alâ Muhammed
Ey ana ümmet olmuş üftâde-gân-ı Ahmed

8b Âlem cehâlet içre pûyân iken ser-â-pâ
Ta'lik olundu beyte Lât (ü) Menât (ü) Uzzâ

Vaktâ ki Fahr-i 'âlem oldu şerâfet-efzâ
Bütler döküldi hâke diğere bevâtıl-âsâ

Sallü 'alâ Muhammed Sallü 'alâ Muhammed
Ey ana ümmet olmuş üftâde-gân-ı Ahmed

Tebrîk için melâ'ik mevlûd-i Mustafâ'yı
Hep indiler zemîne terk eyleyüp semâyı

"Memleketimizin en büyük şairlerinden Çizmecizâde merhûm ve mağfûr Vehbî Efendi'nin kendi el yazısı ve imzasıyla neşr edilmek üzere bana verip kütüphânemde saklamakta iken memleketimizin müftüsü sâbık Celâl Yıldırım'ın sa'y ü gayret ve himmetleriyle senelerdir harâp (ve) metrûk bir halde olan Yoncaaltı 'İlm dâiresini ihyâ ederek bir de 'umûmî kütüphane meydana getirmiştir. Şükranlarımızla iş bu Mevlid-i şerîfi ilerisi çok feyizli parlak olan Yoncaaltı 'İlm Dairesi Kütüphanesine takdîm ederim. 9 Receb-i şerîf 1386 Hicrî; 10 Teşrin-i evvel 1382 Rûmî; 24 Ekim 1966 Efrencî Afyon Mecidiye Mahallesi dördüncü sokak numara 9 hânede Mehmet Büyük Erkmen."

İmza- Mehmet Büyük Erkmen

Sonuç

Sağlam bir Türk edebiyatı tarihi yazabilmek için şehir edebiyatlarının, bunun için de o şehirde yetişmiş ediplerin hayatlarının ve eserlerinin ortaya çıkarılması gerekir. Bu hususta Afyonkarahisar edebiyatı üzerine yapılmış akademik seviyede çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda görüleceği gibi eserleriyle Afyonkarahisar edebiyatına katkı sağlayan ediplerin yetiştiği, Afyonkarahisar'da "şair ailesi" olarak da anılan bir

“Çizmecizadeler” ailesi vardır. Bu ailede, atadan toruna dört nesil şair olan, Klasik Türk edebiyatı, Türk Halk edebiyatı ve Yeni Türk edebiyatı alanında eserler veren edipler yetişmiş ve Türk edebiyatına kıymetli eserler kazandırılmıştır.

Afyonkarahisar edebiyatının renkli simalarından biri diyebileceğimiz “Çizmecizadeler” ailesine mensup olan Ahmed Vehbî, hem divan sahibi babası Ali Feyzî ve dedesi Osman Râşid gibi Klasik tarzda, hem de Cumhuriyet dönemi ediplerinden oğlu Osman Çizmeciler (Özkişi) gibi Halk edebiyatı ve Yeni Türk edebiyatı tarzında eserler vermiştir. Bu haliyle eskiden yeniye geçişte bir köprü olmuştur.

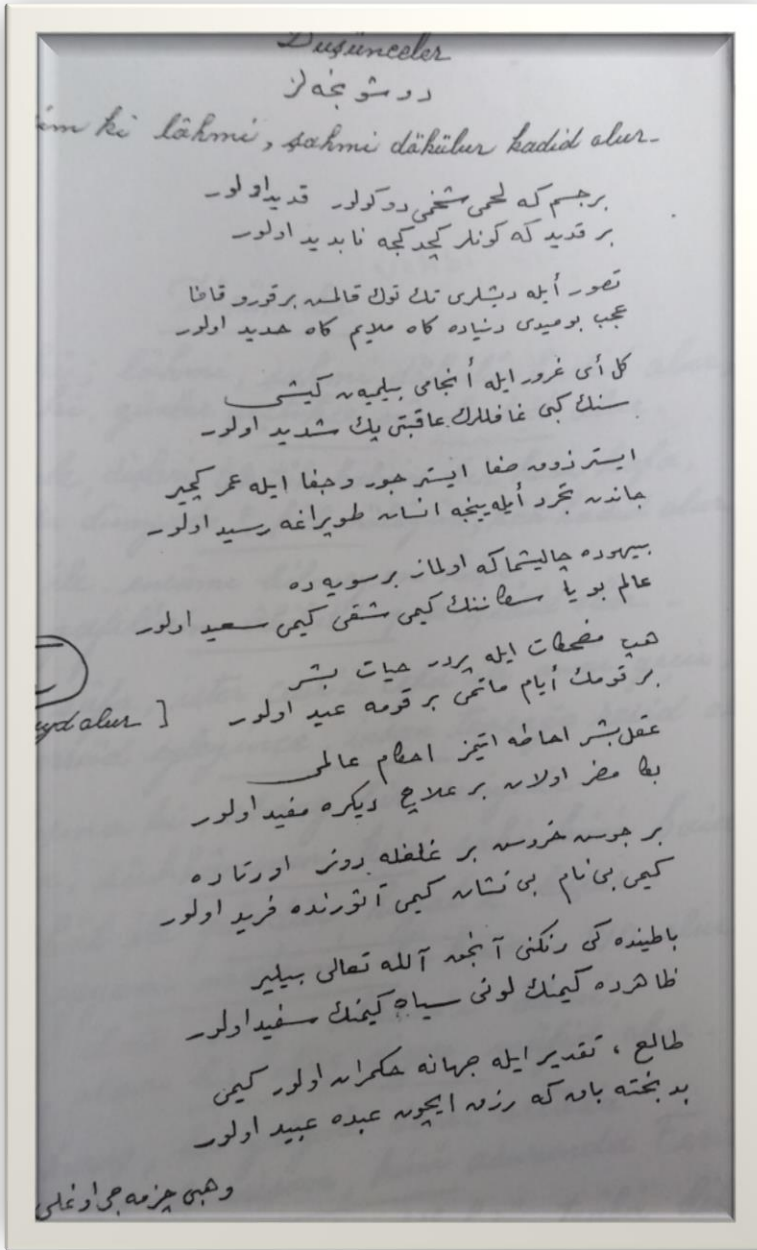
Ahmed Vehbî'nin eserlerinden biri olan “Çizmecizâde Vehbî Efendinin Mevlid-i Şerifi Tesdisi”, vezin, şekil, tür ve esere “besmele” ile başlanması itibari ile şairin “tarz-ı kadim” üzere başarısını gösteren bir belge gibidir. Ayrıca eser, Vehbî'nin dili ve üslubu, nazmın inceliklerine vukufunu, Hz. Peygamber efendimize olan bağlılığını ve aşkını anlamada ayrı bir önem arz etmektedir.

Kaynakça

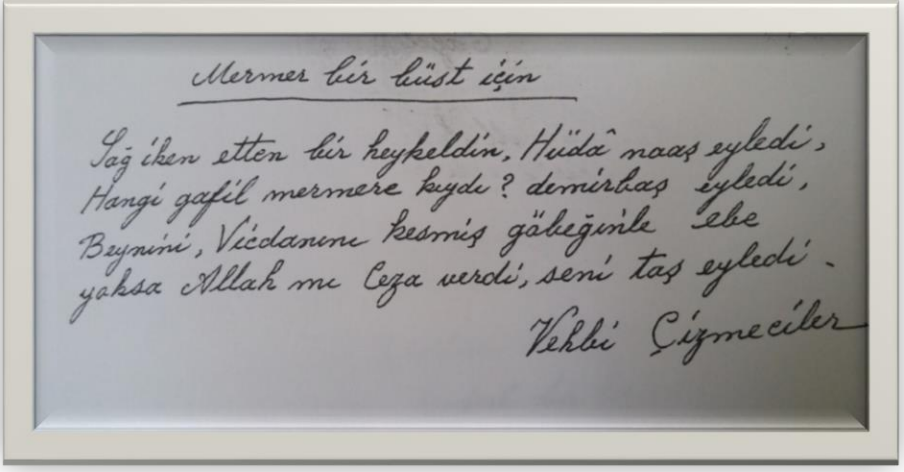
- Abdulkadiroğlu, Abdulkerim (1999). “Âkif Mevlidi Yahut Kadınlar Mevlidi”. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Dr. Himmet Biray Özel Sayısı*: 404-437.
- Akkoyun, Turan (1997). *Ömer Fevzi Atabek ve Afyon Vilayeti Târihçesi*. Afyon:
- Ateş, Ahmet (1954). *Vesiletü'n-Necât*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını.
- Bakı, Edip Ali (1942). *Afyon'da Bir Şair Ailesi*. Ankara:
- Balkan, Ayşe Turan (2001). “*Râşid Dîvânı (Edisyon Kritik ve Tasavvufî Unsurlar)*”, Afyon Kocatepe Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, TDE Anabilim Dalı Yayınlanmamış Y.L.Tezi, Afyonkarahisar:
- Behçetoğlu, M. Görktan (07.06.1983). “Benzetme ve Şair Vehbî”. *Türkeli Gazetesi*. Afyon:
- Behçetoğlu, M. Görktan (15.01.1938). “Şair ve Son Şiiri (Vehbî Çizmeciler)”. *Kocatepe Gazetesi*. Afyon:
- Canım, Rıdvan (2014). *Divan Edebiyatında Türler*. Ankara: Grafiker yayınları, 4. Baskı.
- Eroğlu, Süleyman (2010). “Edebî Bir Tür Olarak Mevritler-Şekil Özelliklerine Dair Bazı Değerlendirmeler”. *U.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Yıl: 11 Sayı: 18.
- Gönçer, Süleyman (1991). *Afyon İli Târîhi*. C. 2. Afyon:
- İlgar, Yusuf (1997). “*Afyonkarahisarlı Çizmecizâde Ali Feyzî Hayatı, Edebi Kişiliği ve Türkçe Dîvânı*”. Afyon Kocatepe Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, TDE Anabilim Dalı Yayınlanmamış Y.L.Tezi, Afyonkarahisar:
- İpekten, Haluk (2002). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. 5. Baskı. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- İsen, Mustafa (2011). *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. 6. Baskı. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kayaokay, İlyas (2019). “Enverî-i Erzincânî'nin İlginç Mevlûd-i Şerîfi”: Sünbül-i Gülzâr-ı Kelâm-ı Kadîm”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 22. İstanbul: 570-610.
- Kemikli, Bilal (Ed.) (2016). *Mevlid Külliyyatı-Süleyman Çelebi Vesiletü'n-Necât ve Tercümelere-I*. 2. Baskı. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Kiraz, Seydi (2019). “Enverî-i Erzincânî ve Mevlûd-i Şerîfi”. *Cumhuriyet İlahiyat Fakültesi Dergisi*. Haziran 23(1) 461-495.

- Mazioğlu, Hasibe (1974). “Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şâirler”. *Türkoloji Dergisi*. Ankara: C. VI, S.1, 31-62,
- Nasrattinoğlu, İ. Ünver (1981). *Afyonkarahisarlı Şair Çizmecioğlu Vehbî*. Ankara: Okiç, Tayyip (Aralık 1976). “Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri”. *Atatürk Ü. İslâmî İlimler Dergisi*. Erzurum: C. 1, S. 1, 17-78.
- Özkat, Mustafa (2015). “Pariste Yazılan Bir Mevlid: Misbâhü’s-Salâh”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 14*. İstanbul: 93-166.
- Özkat, Mustafa (2017). “Hazret-i Peygamber’e Aşkın Bir İfâdesi: Mevlidler”. *Karabatak Dergisi*. Sayı: 31 Mart-Nisan 108-113.
- (Özkişi), Osman Çizmeciler (Şubat 1971). “Babam Şair Vehbî”. *Türk Kültürü*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, S. 100, Yıl: IX.
- Sarı, Mehmet (2001a). “Afyonkarahisarlı Âlimler, Şâirler ve Yazarlar”. *Afyonkarahisar Kütüğü II*, hzl. Komisyon. Afyon: Afyon Kocatepe Ü. Yay., No: 35, 3-32.
- Sarı, Mehmet (2001b). “Çizmecizâde Vehbî Efendi’nin Mevlid-i Şerîfi Tesdîsi”. V. *Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*. Afyonkarahisar: Afyonkarahisar Belediyesi Yayınları 434-449.
- Sarı, Mehmet (2007a). “Afyonkarahisarlı Dîvân Şâirleri”. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi-GEFAD- 2007 Özel Sayısı*. Ankara: 289-303.
- Sarı, Mehmet (2007b). “Kâzım Meçî’nin Karaçay Türkçesi Mevlidi’nin Nüshaları”. I. *Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kurultayı (9- 15 Nisan 2006)-Bildiriler-*. Ankara: C. IV, 1767-1781, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü.
- Sarı, Mehmet (2007c). *Osmanlıca Örnek Metinlerle Edebiyat Araştırmaları*. Anıl Matbaa ve Ciltevi. Ankara: 139-153.
- Sarı, Mehmet (2003). *Afyonkarahisar Edebiyatı ve Kültürü Üzerine Makaleler*. AKÜ Yayınları. Ankara: 84-94.
- Sarı, Mehmet (2014). *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*. Kocatepe Akademi Yayınları. Afyonkarahisar: 281-295.
- Sarı, Mehmet (Mart 1999). “Şair Vehbî Çizmecizâde ve Afyon Yangın Destanı”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences Institute). Cilt/volume: 1, Sayı/number: 1, 251-271.
- Sarı, Mehmet (2018). “Şair ve Yazarların Yetişmesinde Etken Unsurlardan Mekân ve Mahaller: Afyonkarahisar Örneği”. 2. *Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi (7-8 Aralık 2018)*. Antalya: 3. Cilt-Vol: Türkoloji-Filoloji Turkolog-Philology, 375-406.

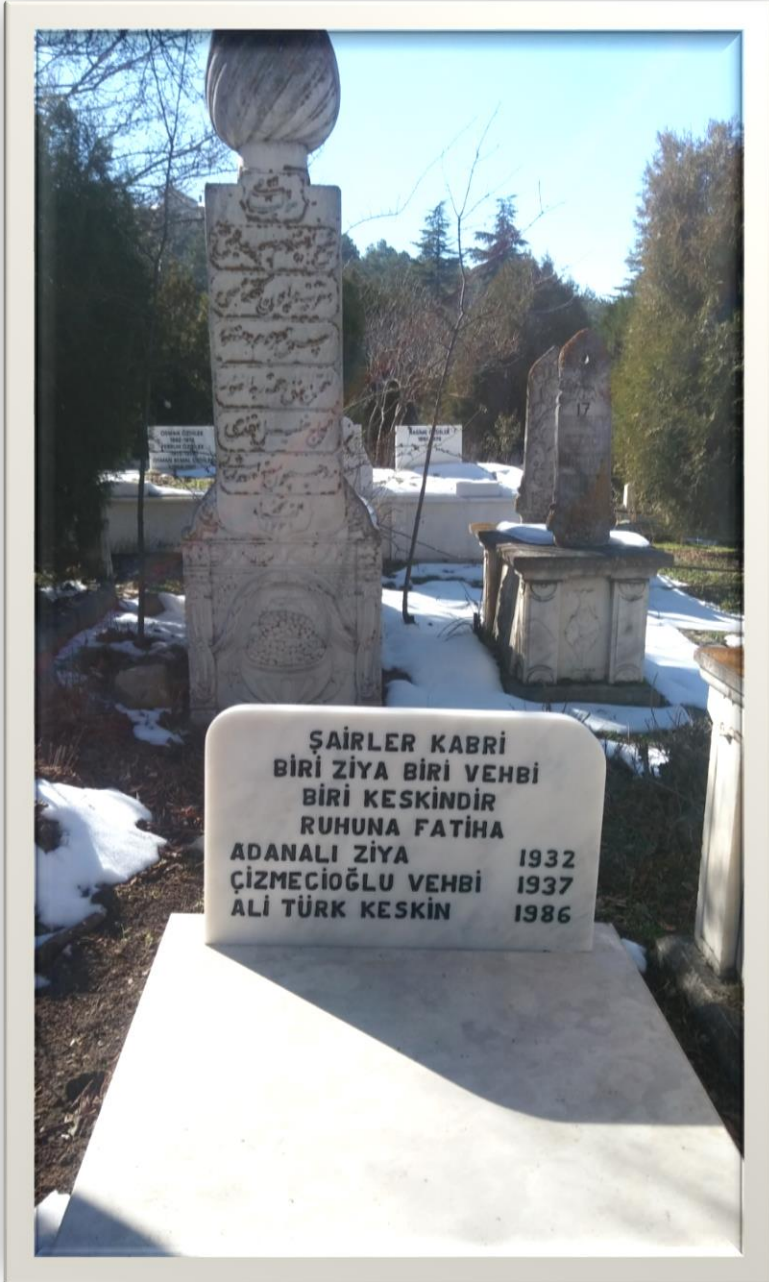
- Sarı, Mehmet (2013). “Taşralı Bir Şair Ailesi: Çizmecizâdeler”. *Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu (10-12 Mayıs 2012) Bildirileri*. Ordu: Ordu Üniversitesi Yay., 528-538.
- Sarı, Mehmet (2019). *Afyonkarahisar Edebiyatı*. Afyonkarahisar: Afyonkarahisar Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Kültür Yayınları Yayın No: 61.
- Sarı, Mehmet & Balkan. Vedat (2009). *Kazim Meçi'nin Karaçay Türkçesi Mevlidi*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları.
- Satoğlu, Abdullah (11 Mayıs 1982). “Şair Çizmecioğlu Vehbî”. *Türkeli Gazetesi*. Afyon:
- Şentürk, Ahmet Tufan (30.04.1982-02.05.1982). “Şair Çizmecioğlu Vehbî”. Afyon: *Türkeli Gazetesi*.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1970). *Mevlid-Süleyman Çelebi*. Birinci Baskı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1000 Temel Eser-27.
- Vehbî. *Çizmecizâde Vehbî Efendi'nin Mevlîd-i Şerîfi Tesdîsi*. Afyonkarahisar Müftülüğü Kütüphanesi, Kayıt No: 346-1177 (1061).
- Yazıcıoğlu, H. Fikri (1969). *Afyon Evliyaları ve İlim Adamları*. Afyonkarahisar:

Fot. 2. Ahmed Vehbi'nin Arap harfli el yazısı örneği (M. S. arşivinden)

Fot. 3. Ahmed Vehbi'nin Latin harfli el yazısı örneği (M. S. arşivinden)

Fot. 4. Afyonkarahisar Asri Mezarlığı “Şairler Kabri” (M. S. arşivinden)